

Poslednja deputacija.

(1902.)

V westminsterski prastari katedrali
utihnil orgel je slavnostni spev;
zamrl pod svodom gotiškim visokim,
korála je poslednjega odmev . . .

In on sedí na zlatem tam prestolu
in krona zlata glavo mu krasí . . .
In plemičev ponosnih v plaščih dragih,
ministrov roj ob strani mu stojí . . .

In že se bližajo mu odposlanstva.
Poklanja mu Britanija se vsa . . .
Za trumoj truma ga pozdravlja danes . . .
Prispeli so iz celega svetá.

Poklanja mu se sudanski zamorec,
arabski šejh, zdaj tam Američan . . .
Zdaj maharadža indski, zdaj Avstralec,
in zdaj malajski neki otočan . . .

In on sedi pred njimi tam na tronu.
Zbran okrog njega je sijajni dvor . . .
In on drží v desnici žezlo zlato,
na njem iskrí se demant kohinor . . .

Sedí pred njimi v veličanstvu svojem,
s prestola kima milostno jim dol
in deputacijam smehljá se zadovoljno . . .
In množica narašča bolj in bolj

ko oceana sinjega valovi,
ki bližajo obali se peneč,
kadar jih goni plime moč skrivnostna,
za drugim drug vrsteč se in šumeč . . .

Končano vse? Vsi prišli so na vrsto?
 Še ne! Glej, skoz velika vrata tam
 prihaja deputacija poslednja . . .
 »Odkod?« — šepeče ves si božji hram.

»Kdo pač so odposlanci zakesneli?«
 Umiče vse se jim na vsako plat . . .
 A deputacija neznana bliža
 prestolu králjevemu se od vrat.

Korakajo počasi ko duhovi . . .
 V rjuhe so ogrnjene kosti . . .
 Mrtvaške glave nosijo na ramah,
 pod čeli so ugasle jim oči . . .

In gnetejo se k tronu tí strahovi . . .
 Čimdalje več in več jih je — nebroj . . .
 Vso cerkev napolnjuje že veliko
 prikazni mrtvih bledih čudni roj . . .

»I mi smo prišli, poklonit se tebi
 iz južne Afrike, iz daljnih dalj . . .
 Oprosti! Skoro smo ga zamudili
 tvoj slavi dan, naš zmagoviti kralj!

»Naš kralj . . . Brez kralja domovino svojo
 imeli smo svobodni Buri mi . . .
 Za zemljo svojo smo se bojevali,
 prelili zanjo svojo srčno kri . . .

»Ti vzal si nam to zemljo, vzal svobodo!
 Zdaj sužnji tvoji smo . . . Ná dar naš tá!
 Prinesli smo ti démantov iskrečih,
 prinesli smo ti našega zlatá!

»Le vzemi, vzemi to zlató si naše!
 Iz njega krono si ogromno skuji,
 jo z našimi si demanti okrasi
 pa triumfuj nad nami, gospoduj! . . .«

In z belimi, koščenimi rokami
polagajo zaklade mu pred stol . . .
Brez sape gleda kralj strahove grozne
gnetoče se krog njega bolj in bolj . . .

Kako se klanjajo mu ti mrličji,
kakó kosti jim vse klepečejo!
A njemu hladen znoj že kaplje s čela
in živci vsi mu že drgečejo . . .

Čimdalje več prinašajo zakladov . . .
Reže lobanje se mrtvaške vanj . . .
A tam zatrobijo fanfare glasne —
in kralj predrami se iz nočnih sanj . . .

A. Aškerc.

Književne novosti

Kralj na Betajnovi, drama v treh dejanjih. Spisal Ivan Cankar. Založil L. Schwentner. V Ljubljani 1902. — Snov te igre je vzeta iz domačega življenja. Taki ljudje, kakršen je Jožef Kantor, so se pri nas že opisovali. Kantor je nekak »nadčlovek«, človek, kakršne v življenju semtertja v resnici srečujemo.

Cankarjeva tehnika je v dramah in povestih skoro ena in ista. On navaja dejanja, a prepušča povsem čitatelju, oziroma gledalcu, da ugiba, kakih nagibov posledice so ta dejanja. Na ta način obda svoje junake z nekim tajnostnim čarom, in to mika, imponuje, to velja mnogim morda celo za višek psihologije. Tudi sicer je Cankar rad teman. Oni prizor med Krncem, Maksom in Kantorjem na strani 39. bo razumel malokdo. To naj bi bila pač nekaka sugestija? — Omenjeno bodi, da ljudje Kantorjeve narave ne podležejo tako lahko sugestiji!

Na drugi strani pa je Cankar dovolj dobrasrčen, da nas ne pusti od sebe, ne da bi nam razodel, kaj nam je hotel povedati s svojo dramo, s svojo povestjo. Na koncu rad izrečno pokaže na jedro svojega spisa, in če je posebno dobre volje, podčrta celo pomembni stavek, da ga vsaj nihče ne prezre. Da se vidi Cankarju to potrebno, je nemara nekak nedostatek v njegovih umotvorih! . . .

No, v drami, o kateri je govor, ni podčrtal prav ničesar, toda nje vsebino in zmisel je ponovil v besedah, ki jih govori Kantor proti koncu igre: »Pot do trona je nerodna — gaziti mora človek do kolen v krvi in v solzah . . . Kdor hoče naprej, . . . mora, če je treba, preko trupel, mora preko gorkih človeških trupel.«

Nietzsche! . . .

Cankarju bi ne bilo treba nikoli podpisati svojega imena — vse, kar piše on, se od daleč spozna kot njegova last. Brez kake ponesrečene eksistence že skoro v nobenem njegovem proizvodu biti ne more. S tem spominja Cankar malce na Gorkega. A dočim nam slika Gorki brez vsakega postranskega na-